

Mračna tetrada i domeni self-koncepta¹

Sanja Došan

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Bojana M. Dinić²

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Cilj ovog istraživanja bio je ispitivanje relacija između dimenzija Mračne tetrađe (narcizam, psihopatija, makijavelizam i sadizam) i šest domena self-koncepta (socijalni, kompetencijski, emocionalni, akademski, porodični i fizički self-koncept). Na uzorku od 210 ispitanika (69.5% ženskog pola), starosti od 18 do 78 god., primenjene su srpske adaptacije sledećih instrumenata: Kratka skala Mračne trijade (Short Dark Triad – SD3), Procena sadističke ličnosti (Assessment of Sadistic Personality – ASP) i Multidimenzionalna skala self-koncepta (Multidimensional Self Concept Scale – MSCS). Rezultati su pokazali da je narcizam pozitivno povezan sa svim domenima self-koncepta, a posebno sa socijalnim i fizičkim selfom, dok je psihopatija negativno povezana sa svim domenima self-koncepta, a posebno sa socijalnim selfom. Makijavelizam je negativno povezan sa socijalnim i kompetencijskim self-konceptom, a sadizam negativno sa kompetencijskim i akademskim self-konceptom. Iako se narcizam smatra „najsvetlijom“ mračnom crtom, rezultati mogu ukazivati i na pristrasnu sliku o sebi, što je u skladu sa narcističkim grandioznim i superiornim viđenjem sebe.

Ključne reči: Mračna tetrada, Mračna trijada, self-koncept

Uvod

Mračna tetrada predstavlja skup četiri socijalno averzivne crte ličnosti – makijavelizam, supklinički narcizam, supklinička psihopatija i svakodnevni ili supklinički sadizam. Njihovo zajedničko jezgro je bezosećajnost i manipulativnost (Dinić et al., 2020a), odn. antagonizam (Dinić et al., 2021). Pored toga što dele zajedničke karakteristike, mračne crte imaju distinktivne karakteristike. Za makijavelizam je karakteristična promišljenost, cinični pogled na svet i eksploatacija drugih, dok je za psihopatiju karakterističan zaravnjen

1 Rad je nastao u okviru master rada Došan, S. (2021). *Relacije crta Mračne tetrađe i domena self-koncepta*, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu.

2 bojana.dinic@ff.uns.ac.rs

afekat, nedostatak osećaja krivice i kajanja, sklonost ka manipulativnom interpersonalnom stilu i slaba kontrola impulsa (npr. Paulhus, 2014). Ono što je važna distinkcija ove dve crte je impulsivnost koja je karakteristična za psihopatiju, dok su promišljenost i bolja kontrola ponašanja karakteristične za makijavelizam (npr. Paulhus, 2014). Narcizam je u okviru Mračne tetrade najčešće ispitivan kao grandiozna forma, te ga karakterišu visoko samopoštovanje, superiorno viđenje sebe, osećaj povlašćenosti i traženje posebnog tretmana (npr. Paulhus, 2014). U slučaju sadizma distinktivnu odliku čini uživanje u tuđoj patnji i bolu (npr. Paulhus, 2014). U ovom radu postavlja se pitanje na koji način su mračne crte povezane sa slikom o sebi. Naime, mračne crte se povezuju sa socijalno negativnim ishodima (npr. Dinić et al., 2020b; Muris et al., 2017), pa ipak, nisu sve povezane sa negativnim viđenjem sebe (npr. Campbell et al., 2002).

Self-koncept predstavlja generalizovano iskustvo o sebi u različitim područjima života i rada i nastaje na osnovu iskustva osobe o svojim kompetencijama i veštinama u različitim domenima (Bracken, 1996; 2009). Self-koncept se definiše u interakciji sa okruženjem i fidbekom o nama samima koji dobijamo od drugih ljudi. U savremenim razmatranjima self-koncepta, on se najčešće posmatra kao multidimenzionalni konstrukt s hijerarhijskom strukturom. Jedan od najčešće korišćenih modela self-koncepta je Brackenov multidimenzionalni model (Bracken, 1996). Bracken (1996; 2009) self-koncept definiše preko šest dimenzija koje su u umerenoj korelaciji i ravnomerno učestvuju u organizaciji globalnog selfa, slično kao g faktor inteligencije. Ovi domeni se odnose na vrstu interakcije sa različitim aspektima okruženja i ti domeni su: socijalni odnosi, kompetencije, emocije, akademski uspeh, porodični odnosi i fizički izgled. Socijalni self-koncept odnosi se na to kako osoba vidi svoje interpersonalne veštine, te koliko je socijalno uključena i prihvaćena od strane drugih ljudi, odn. koliko je zadovoljna svojom pozicijom u socijalnom okruženju. Važno je istaći da socijalne interakcije i interpersonalne relacije predstavljaju ključ normalnog i zdravog mentalnog funkcionisanja (Bracken, 2009). U Brackenovom modelu kompetencijski self-koncept podrazumeva deskripciju sposobnosti da se postignu i zadovolje bazične potrebe, prevaziđu prepreke i ostvare određeni ciljevi. Ovaj domen selfa odnosi se na samodeskripciju sopstvene asertivnosti, mentalne snage, iskrenosti i poštovanja koje se dobija od strane drugih, kao i procene koliko često osoba upada u nevolje. Emocionalni self-koncept se odnosi na svesnost i prihvatanje svojih emocija, kao i faktora i uslova koji dovode do različitih afektivnih stanja osobe. Osoba sa visokim skorom na ovoj dimenziji uživa u životu, smatra da je srećna, zadovoljna je sobom takva kakva jeste, opuštena je i nije zbunjena u vezi s tim šta oseća. Akademski uspeh odnosi se na to kako osoba procenjuje svoje postignuće u specifičnim oblastima (npr. matematika, čitanje), na samoprocenu intelektualnih sposobnosti i sposobnosti učenja, radnih navika, te na prihvaćenost sopstvenih ideja i sugestija od strane drugih u školi ili na poslu. Porodični self-koncept referira na to kako ljudi opažaju odnos članova porodice prema njima, da li su ti odnosi bili podržavajući

i afirmativni, puni poštovanja i podrške, te koliko su roditelji prihvatili osobu takvom kakva jeste. Na kraju, fizički self-koncept se odnosi na to kako osoba vidi svoj fizički izgled i atraktivnost, te fizičke sposobnosti, spremnost i snagu, da li se stidi svog tela i sl.

Prethodna istraživanja pokazuju da se crte Mračne trijade (makijavelizam, narcizam i psihopatija) povezuju sa slabijim osećajem selfa, smanjenom upotrebom termina koji se odnose na trajne osobine prilikom samoopisa i većom upotrebom termina koji se odnose na stanje (Doerfler et al., 2021). Na ovom mestu treba istaći i to da se mračne crte mogu sagledati kao multidimenzionalni konstrukti. U slučaju psihopatije najčešće se razlikuju primarna psihopatija, koja okuplja karakteristike poput bezosećajnosti, manipulativnosti i sebičnosti, i sekundarna psihopatija, koja se odnosi na impulsivnost, reaktivnost, devijantni životni stil i sklonost ka antisocijalnom ponašanju (npr. Levenson et al., 1995). U slučaju narcizma najčešće se razlikuju grandiozni i vulnerabilni narcizam. Već je pomenuto da se u okviru Mračne tetrade narcizam najčešće ispituje kao grandiozni, dok se vulnerabilni narcizam odnosi na nestabilno i, pre svega, nisko samopoštovanje, osećaj srama zbog neispunjenosti narcističkih potreba i divljenja od strane drugih, hipersenzitivnost i sl. (npr. Pincus & Roche, 2011). Kada su se mračne crte sagledale kao multidimenzionalni konstrukti, samo sekundarna psihopatija i vulnerabilni narcizam su bili značajni prediktori slabijeg osećaja selfa i slabije jasnoće self-koncepta, dok je agensni aspekt grandioznog narcizma, koji se odnosi na liderstvo i autoritet, pokazao obrnuti obrazac veza (Doerfler et al., 2021). Međutim, druga istraživanja pokazuju da je za narcizam generalno karakterističan nestabilni ili fragilni self-koncept (Fukushima & Hosoe, 2011).

Narcizam se posebno izdvaja kao mračna crta u slučaju relacija sa self-konceptom, budući da predstavlja superiorno viđenje sebe, a neki bi rekli i odbrambeni mehanizam održavanja pozitivne evaluacije o sebi (npr. Imbesi, 1999). Grandiozni, agensni narcizam se dosledno povezuje sa preuveličanim pozitivnim atributima u domenu orijentacije na delotvornost (nasuprot orijentaciji na zajedništvo), pa tako osobe sa višim narcizmom sebe vide kao bolje od drugih, kompetentnije, inteligentnije, uspešnije, fizički atraktivnije i sl. (npr. Gebauer & Sedikides, 2018). Dalje, ova forma narcizma se pozitivno povezuje sa samopoštovanjem u domeni performansi, socijalnih odnosa i izgleda (Durand, 2016). U jednom novijem istraživanju, od svih crta Mračne trijade, samo je narcizam pozitivno bio povezan sa samoprocenjenom fizičkom atraktivnošću (Borráz-León & Rantala, 2021). Preuveličavanje slike o sebi kod grandioznog, agensnog narcizma ograničeno je na domen inteligencije i ekstraverzije, te se slabije uočava i u domenu prijatnosti i moralnosti u kojem osobe s višim narcizmom sebe procenjuju kao prosečne (Campbell et al., 2002). Osobe sa višim agensnim narcizmom vide sebe kao efikasne u radnom okruženju i kao socijalno smele (Radojević i Dinić, 2020). Ipak, kada su u pitanju socijalni odnosi kakvi su porodični, narcizam, kao i ostale mračne crte, povezuje se s većim izveštavanjem o roditeljskom zanemarivanju u detinjstvu

(npr. Jia et al., 2021), mada u slučaju narcizma kvalitet procenjene roditeljske nege zavisi od toga da li se odnosi na majku ili oca (Jonason et al., 2014).

Kada su u pitanju preostale mračne crte, istraživanja pokazuju da postoji slaganje između samoizveštaja i izveštaja od strane drugih u pogledu psihopatskih crta (Miller et al., 2011), što ukazuje na to da osobe sa izraženijim psihopatskim crtama imaju realan uvid u svoje osobine. Neka ranija istraživanja ukazuju na to da osobe sa dijagnostikovanom psihopatijom sebe vide u više devijantnom svetlu, imaju niže samopoštovanje i niži moralno-etički, socijalni i porodični self-koncept, ali su podjednako zadovoljni sobom i imaju podjednako izražen fizički self-koncept kao i osobe iz opšte populacije i imaju prosečan skor na personalnom selfu koji se odnosi na doživljaj sopstvene vrednosti i osećaja adekvatnosti (Tamayo & Raymond, 1977). Ipak, u kasnijim istraživanjima nisu dobijeni dosledni rezultati za pojedine domene self-koncepta. Na primer, u jednom istraživanju je dobijeno da je psihopatija pozitivno povezana sa samogađenjem, kao i makijavelizam (Akram & Stevenson, 2021), a u drugom da je pozitivno povezana sa fizičkom atraktivnošću, mada je pokazano da pol moderira ovaj odnos, kao i da primarna psihopatija ostvaruje pozitivnu, a sekundarna psihopatija negativnu vezu (Visser et al., 2010). Takođe, postoje istraživanja koja ukazuju na neznačajnu vezu između psihopatije i makijavelizma s jedne strane i procene fizičke atraktivnosti s druge strane (Borráz-León & Rantala, 2021). Pored toga, primarna psihopatija ostvaruje pozitivne veze sa samopoštovanjem u domenu performansi, socijalnih odnosa i izgleda, dok sekundarna psihopatija ostvaruje obrnuti obrazac veza (Durand, 2016).

Nedоследnosti postoje i po pitanju relacija mračnih crta sa zadovoljenjem bazičnih potreba. Istraživanje Jonasona i Ferrella (2016) pokazuje da su osobe sa višom psihopatijom i sa višim makijavelizmom nezadovoljne zadovoljenjem svojih bazičnih potreba (za autonomijom, kompetencijama i povezanosti sa drugima), dok narcizam pokazuje donekle drugačiji obrazac veza ostvarujući neznačajne veze sa potrebom za kompetencijama, negativne sa potrebom za autonomijom i negativne sa potrebom za povezanošću sa drugima, iako nekada neznačajne. U narednom istraživanju je potvrđena veza makijavelizma i frustracije usled nezadovoljenja bazičnih potreba, ali je dobijena ista veza sa narcizmom, dok je za psihopatiju dobijen obrnuti obrazac – osobe sa povišenom psihopatijom su bile više zadovoljne zadovoljenjem bazičnih potreba i manje frustrirane usled njihovog nezadovoljenja (Lisá & Valachová, 2021). Zadovoljenje bazičnih potreba se povezuje sa blagostanjem. Međutim, prethodna istraživanja ne pokazuju dosledne rezultate u odnosu na veze sa blagostanjem, te je dobijeno da psihopatija i makijavelizam ostvaruju negativnu povezanost sa blagostanjem, a da narcizam ne ostvaruje značajne veze (Muris et al., 2017), ili da narcizam i makijavelizam karakteriše bolje blagostanje, dok veza sa psihopatijom i sadizmom nije bila značajna (Dinić et al., 2020b).

Prethodna istraživanja ukazuju na negativnu vezu psihopatije i akademskog uspeha (Hassall et al., 2015), te sklonost osoba sa višom psihopatijom (Baran & Jonason, 2020) i makijavelizmom (Barbaranelli et al., 2018) da varaju u akademskom setingu. S druge strane, u istraživanju Góisa i sar. (Góis et al., 2020) je dobijena neočekivana pozitivna veza između sadizma i akademskog uspeha.

Problem istraživanja

Prethodnih istraživanja na temu relacija mračnih crta i self-koncepta je malo i u njima je self-koncept najčešće ispitivan kao jednodimenzionalni konstrukt, ili su ispitivani samo neki aspekti poput samopoštovanja, ili je ispitivana samo jedna od mračnih crta (npr. Tamayo & Raymond, 1977). Kako se sve četiri crte Mračne tetrade povezuju sa socijalno averzivnim ponašanjima i kako su njihove centralne karakteristike bezosećajnost i manipulativnost (npr. Dinić et al., 2020a; 2021), očekuje se da će mračne crte biti povezane sa negativnim self-konceptom u domenu socijalnih odnosa (porodični i socijalni self-koncept). U slučaju ostalih domena self-koncepta, za psihopatiju, makijavelizam i sadizam može se očekivati negativna ili neznčajna veza, s obzirom na nedoslednost rezultata prethodnih istraživanja. Na ovom mestu je važno naglasiti da kada se psihopatija razmatrala kao jednodimenzionalni konstrukt u prethodnim istraživanjima, uglavnom je ostvarivala negativne ili neznčajne veze sa konstruktima koji su u vezi sa self-konceptom (Akram & Stevenson, 2021; Borráz-León & Rantala, 2021; Jonason & Ferrella, 2016). U slučaju kada je razmatrana kao multidimenzionalni konstrukt, rezultati pokazuju da je za primarnu psihopatiju karakteristično pozitivno i grandiozno viđenje sebe, a za sekundarnu – niže samopoštovanje u različitim domenima (npr. Durand, 2016). Za razliku od ostalih mračnih crta, kada je u pitanju narcizam, može se očekivati drugačiji obrazac veza. Imajući u vidu da je za grandiozni narcizam karakteristično precenjivanje pozitivnih osobina u domenu delotvornosti (Campbell et al., 2002), može se očekivati da narcizam bude pozitivno povezan sa pozitivnom evaluacijom sebe usled neuviđanja sopstvenih mana tj. nekritičnosti prema sebi. S obzirom na to, u slučaju narcizma može se očekivati pozitivna veza sa fizičkim i akademskim selfom, odn. sa domenima selfa koji su više povezani sa delotvornošću.

Metod

Uzorak i postupak

U istraživanju je učestvovalo 210 ispitanika (69.5% ženskog pola), starosti od 18 do 78 godina ($AS = 34.72$, $SD = 13.53$). Prema nivou obrazovanja, 41.9% ispitanika ima završenu osnovnu ili srednju školu, 22.9% trenutno studira, 4.8% ima završenu višu školu, i preostalih 30% ima završen fakultet ili

više od toga i 0.5% nije odgovorilo na ovo pitanje. Jedan deo podataka je prikupljen onlajn, preko društvene mreže Facebook metodom snežne grudve, drugi deo u formi papir-olovka, pri čemu je uzorak prigodan.

Instrumenti

Multidimenzionalna skala self-koncepta (Multidimensional Self Concept Scale – MSCS: Bracken, 1992). Ova skala se sastoji od 150 ajtema koji mere self-koncept u šest različitih domena: socijalni odnosi („Većina ljudi misli da sam zanimljiv.“), kompetencije („Veoma sam samopouzdan.“), afektivitet, odn. emocije („Lako se uznemirim.“), akademsko postignuće („Ponosan sam na svoj uspeh na studijama/poslu.“), porodični odnosi („U mojoj porodici brinemo jedni o drugima.“) i fizički izgled („Moja težina je upravo onakva kakva treba da bude.“). Skala je adaptirana na srpski jezik metodom povratnog prevoda uz odobrenje autora o finalnoj verziji skale (videti Prilog A). Takođe, kako je skala namenjena adolescentima, nekoliko ajtema iz domena akademskog self-koncepta su prilagođeni odrasloj populaciji. Uz ajteme je priložena petostepena Likertova skala za odgovaranje (od 1 = *uopšte se ne slažem* do 5 = *u potpunosti se slažem*). Korelacije između domena se kreću od .31 (između akademskog i porodičnog self-koncepta) do .75 (između kompetencijskog i akademskog self-koncepta).

Kratka skala Mračne trijade (Short Dark Triad – SD3: Jones & Paulhus, 2014, za adaptaciju na srpskom videti Dinić et al., 2018). Ovaj instrument sadrži 27 ajtema, po 9 ajtema za svaku dimenziju Mračne trijade: makijavelizam, narcizam i psihopatija, pri čemu su narcizam i psihopatija definisane na supkliničkom nivou. Uz ajteme je priložena petostepena Likertova skala za odgovaranje (od 1 = *uopšte se ne slažem* do 5 = *u potpunosti se slažem*).

Procena sadističke ličnosti (Assessment of Sadistic Personality – ASP: Plouffe et al., 2017, za adaptaciju na srpskom videti Dinić et al., 2020c). Ovaj instrument se sastoji od 9 ajtema koji mere supklinički sadizam, tj. njegove indikatore kao što su pokoravanje, traženje zadovoljstva u tuđoj patnji i bezosećajnost. Uz ajteme je priložena petostepena Likertova skala za odgovaranje (od 1 = *uopšte se ne slažem* do 5 = *u potpunosti se slažem*).

Rezultati

Deskriptivni podaci i pouzdanost interne konzistencije

Alfa pouzdanost je prihvatljiva za skorove na svim skalama, osim za skalu narcizma u čijem slučaju je marginalna (Tabela 1). Skorovi na skalama se distribuiraju normalno (skjunis i kurtozis su u preporučenim vrednostima za normalnu distribuciju, videti Dinić, 2019). Prema normama za MSCS, po kojima prosečni skorovi obuhvataju skor od 85 do 115, svi skorovi na skalama self-koncepta se mogu smatrati prosečnima.

Tabela 1

Deskriptivni podaci i pouzdanost interne konzistencije primenjenih skala

Skale	AS	SD	Skjunis	Kurtozis	α
Makijavelizam	27.92	6.07	-0.19	0.07	.76
Narcizam	25.37	4.78	0.31	0.35	.59
Psihopatija	18.06	5.51	0.79	1.11	.71
Sadizam	13.75	4.90	1.04	0.44	.81
Socijalni self	94.40	11.51	-0.23	-0.15	.86
Kompetencijski self	94.06	12.47	-0.05	-0.18	.87
Emocionalni self	92.67	15.38	-0.29	0.04	.92
Akademski self	93.64	13.08	0.08	-0.22	.89
Porodični self	104.05	18.68	-1.37	1.85	.96
Fizički self	86.31	13.84	-0.19	0.23	.89

Napomena. SE za skjunis iznosi .17, a za kurtozis .33.

Korelacije između varijabli

Korelacije između domena self-koncepta i makijavelizma, psihopatije i sadizma su negativne, dok su pozitivne sa narcizmom (Tabela 2). Makijavelizam ostvaruje najvišu negativnu korelaciju sa kompetencijskim, psihopatija sa kompetencijskim, socijalnim i akademskim selfom, sadizam sa kompetencijskim i akademskim selfom, i narcizam ostvaruje najvišu pozitivnu korelaciju sa socijalnim selfom. Primetno je da kompetencijski self ostvaruje upadljivo visoke korelacije sa emocionalnim i akademskim selfom, dok u domenu mračnih crta psihopatija i sadizam ostvaruju najvišu međusobnu korelaciju.

Tabela 2

Korelacije između crta Mračne tetrade i domena self-koncepta

	M	N	P	S	SS	KS	ES	AS	PS	FS
M	1									
N	.18	1								
P	.47	.30	1							
S	.39	.09	.61	1						
SS	-.35	.24	-.38	-.34	1					
KS	-.37	.16	-.39	-.45	.68	1				
ES	-.30	.19	-.31	-.27	.73	.79	1			
AS	-.28	.18	-.38	-.45	.56	.75	.64	1		
PS	-.15	.06	-.29	-.28	.44	.47	.51	.31	1	
FS	-.15	.27	-.16	-.13	.55	.56	.62	.49	.38	1

Legenda: M = makijavelizam, N = narcizam, P = psihopatija, S = sadizam, SS = socijalni self, KS = kompetencijski self, ES = emocionalni self, AS = akademski self, PS = porodični self, FS = fizički self. Korelacije $\pm .15$ su značajne na nivou $p < .05$.

Set korelaciona analiza

U cilju ispitivanja odnosa između domena self-koncepta i crta Mračne tetrađe, primenjena je set korelaciona analiza. Ova analiza je specijalna forma regresione analize u kojoj je moguće kontrolisati interkorelacije između setova varijabli (Cohen et al., 2003). Dva skupa varijabli dele međusobno 52% (Cohen's set correlation R^2) zajedničke varijanse (prosečna kvadrirana kano-nička korelacija iznosi .12). Mračne crte sa domenima self-koncepta dele od 11% (porodični self) do 26% zajedničke varijanse (socijalni self, Tabela 3). Rezultati pokazuju da narcizam pozitivno, a psihopatija negativno korelira sa svim domenima self-koncepta. Narcizam nešto više doprinosi korelaciji sa socijalnim i fizičkim selfom u odnosu na korelacije sa ostalim domeni-ma selfa, dok psihopatija doprinosi nešto višoj korelaciji sa socijalnim selfom. Nakon Bonferroni korekcije p -nivoa, makijavelizam je negativno povezan sa socijalnim i kompetencijskim selfom, i to relativno ujednačeno. Sadizam je značajno negativno povezan sa samo dva domena – kompetencijama i aka-demskim uspehom.

Tabela 3

Set korelaciona analiza: parcijalne korelacije (beta ponderi) između domena self-koncepta i crta Mračne tetrađe

Skale	Socijalni self	Kompetencijski self	Emocionalni self
Makijavelizam	-.23	-.22	-.21
Narcizam	.39	.29	.32
Psihopatija	-.34	-.21	-.27
Sadizam	-.09	-.26	-.06
R^2	.33	.33	.22
$F(4,205)$	25.31	24.78	14.52
Skale	Akademski self	Porodični self	Fizički self
Makijavelizam	-.11	-.01	-.12
Narcizam	.30	.15	.36
Psihopatija	-.25	-.24	-.22
Sadizam	-.28	-.15	.02
R^2	.30	.12	.15
$F(4,205)$	22.31	7.09	8.78

Napomena: Korelacije $\pm .15$ su značajne na nivou $p < .05$, a boldovane su značajne nakon Bonferroni korekcije. R^2 koeficijenti su značajni na nivou $p < .001$.

Diskusija

Cilj ovog istraživanja je bio ispitivanje relacija između različitih domena self-koncepta i crta Mračne tetrađe. Rezultati su pokazali da postoji značajna povezanost između mračnih crta i domena self-koncepta, pri čemu procenat zajedničke varijanse iznosi 52%. Najveći procenat zajedničke varijanse ostva-

ren je u slučaju veza sa socijalnim selfom. S obzirom na to da su mračne crte socijalno averzivne i da se povezuju s negativnim socijalnim ishodima i rizicima (npr. Dinić et al., 2020b; Paulhus, 2014), ovaj rezultat ukazuje na njihov važan doprinos u percepciji odnosa sa drugima i sopstvenih socijalnih veština.

Međutim, od svih mračnih crta, narcizam je ostvario obrnuti obrazac veza sa svim domenima self-koncepta, tj. ostvario je pozitivne veze. Iako su pozitivne veze sa domenima self-koncepta koji se više odnose na delotvornost očekivane (fizički i akademski self), pozitivne veze sa domenima interpersonalnih odnosa nisu bile očekivane. Dobijene pozitivne relacije narcizma i svih domena self-koncepta mogu se objasniti grandioznim i superiornim viđenjem sebe koje karakteriše narcizam. Naime, osobe sa višim narcizmom precenjuju svoje kompetencije, sposobnosti, fizički izgled, pa tako i svoje socijalne veštine. Na primer, pokazano je da postoji jaka pozitivna veza između grandioznog, agensnog narcizma i samoprocenjene samoeфикаsnosti u socijalnom domenu, dok je veza sa radnom i emocionalnom samoeфикасношću umerena (Radojević i Dinić, 2020). Osobe sa povišenim narcizmom sebe doživljavaju kao socijalno smele i neinhibirane u započinjanju socijalnih kontakata, one ostvaruju pozitivan prvi utisak i generalno ih krasi šarm, ali na dugoročnom planu im je teže da zadrže simpatije drugih (Holtzman et al., 2010). Može se pretpostaviti da osobe sa povišenim grandioznim narcizmom imaju pristrasnu sliku o sebi, što je pokazano i u ranijim istraživanjima (Campbell et al., 2002), a u ovom istraživanju je dodatno pokazano da su te pristrasnosti generalizovane na sve ispitivane domene self-koncepta.

S druge strane, psihopatija, makijavelizam i sadizam ostvarili su negativne veze sa domenima self-koncepta, pri čemu je psihopatija najjače povezana sa socijalnim selfom, a potom i sa emocionalnim i akademskim. Psihopatija, posebno primarna, čini srž mračnih crta (Dinić et al., 2021) i ona odražava antagonističku orijentaciju. U skladu s tim, među domenima self-koncepta čini se da je za psihopatiju dominantan odnos prema drugima, tj. percepcija njihove socijalne neprilagođenosti i neprihvaćenosti. S obzirom na to da se psihopatija povezuje s realnim uvidom u svoje osobine (Miller et al., 2011), pretpostavljeno je da će psihopatija biti negativno povezana sa socijalnim domenom self-koncepta, što je i dobijeno. Međutim, naše istraživanje je pokazalo da se negativna percepcija sebe, koju imaju osobe s višom psihopatijom, može generalizovati na sve domene, od socijalnog i porodičnog do akademskog i fizičkog selfa. Drugim rečima, osobe s povišenom psihopatijom opažaju da su socijalno neprilagođenije i generalno neadaptirane. Ipak, pored socijalnog selfa, najjače veze su ostvarene sa emocionalnim i akademskim selfom, što odražava probleme osobe sa povišenom psihopatijom u emocionalnoj regulaciji (Garfo et al., 2020) i radnim navikama (Baran & Jonason, 2020).

Na ovom mestu treba samo skrenuti pažnju na to da iako je dobijeno da se psihopatija povezuje s negativnom slikom o sebi, to ne znači nužno i da se povezuje s negativnim ishodima. Naime, osobe s povišenom psihopatijom, i to pre svega primarnom, mogu misliti o sebi kao o devijantnoj i neprilagođenoj osobi, ali to ih ne čini vulnerabilnima u odnosu na stres, čak veza sa otpornošću na stres je bila neznčajna u prethodnim istraživanjima (npr. Eisenbarth et al., 2019) kao i veza sa blagostanjem (npr. Dinić et al., 2020b). Takođe, u ovom radu nije pravljena distinkcija između primarne i sekundarne psihopatije, te se čini da je dobijeni obrazac veza više karakterističan za sekundarnu, nego za primarnu psihopatiju, te se sugerše da se u narednim istraživanjima detaljnije istraži odnos mračnih crta kao multidimenzionalnih konstrukata i domena self-koncepta.

Makijavelizam i sadizam su u regresionoj analizi pokazali manje značajnih veza sa domenima self-koncepta. Makijavelizam je ostvario negativne korelacije sa svim domenima, ali nakon korekcije p -nivoa, ostale su značajne relacije samo sa socijalnim i kompetencijskim selfom. Ovi rezultati ističu dominantno antagonističku orijentaciju kod osoba s povišenim makijavelizmom, te nisko samopouzdanje i samopoštovanje usled nezadovoljenja bazičnih potreba. U prethodnim istraživanjima je takođe dobijena negativna veza između makijavelizma i zadovoljenja bazičnih potreba (Jonason & Ferrell, 2016).

Sadizam prethodno nije istraživao u relacijama sa domenima self-koncepta. U ovom istraživanju on je pokazao najmanji broj značajnih korelacija, a u set korelacionoj analizi samo veze sa kompetencijskim i akademskim selfom. Iako je u jednom prethodnom istraživanju dobijena pozitivna veza između sadizma i akademskog uspeha (Góis et al., 2020), u našem istraživanju je dobijeno da se sadizam povezuje sa procenom nedovoljno razvijenih akademskih veština i nezadovoljenjem bazičnih potreba. Naime, sadizam se povezuje sa zadovoljstvom i pozitivnim afektom u specifičnim slučajevima kada se posmatra ili izaziva tuđa patnja (npr. Paulhus, 2014) ili u kriznim situacijama kakva je COVID-19 pandemija (Haredin et al., 2021), ali generalno, naše istraživanje pokazuje da je sadizam povezan sa osećajem neispunjenosti i nezadovoljstva svojim životom i pozicijom.

Postoji nekoliko ograničenja ovog rada. Prvo, skala narcizma ima graničnu pouzdanost, te rezultate u vezi s njom treba uzeti s rezervom. Drugo, u okviru Kratke skale Mračne trijade sve crte se posmatraju kao jednodimenzionalni konstrukti pa se ne pravi razlika npr. između primarne i sekundarne psihopatije, a narcizam se definiše preko grandioznog aspekta. U narednim istraživanjima se sugerše da se primene skale u kojima se mračne crte mere kao multidimenzionalni konstrukti. Treće, uzorak je prigodan i većinom ga čine žene, te su rezultati ograničeni po pitanju generalizacije na opštu populaciju. U preliminarnim analizama je efekat pola kontrolisan, ali to nije izmenilo rezultate. Ipak, sugerše se da u narednim istraživanjima uzorak bude balansirao po polu.

Sumirano, rezultati ovog istraživanja ukazuju na to da je narcizam povezan sa pozitivnim self-konceptom, a preostale crte Mračne tetrade sa negativnim self-konceptom u različitim domenima. Ovi rezultati mogu ukazivati na pristrasnosti u evaluaciji sopstvenog selfa kod osoba sa povišenim narcizmom, te na održavanje grandiozne slike o sebi. Ipak, rezultati ukazuju i na to da je narcizam „najsvetlija“ mračna crta i da pokazuje suprotan obrazac veza sa slikom o sebi u odnosu na ostale mračne crte. Preostale mračne crte iako se povezuju s negativnom slikom o sebi, pokazuju neke specifičnosti, pa tako psihopatija i makijavelizam se najviše povezuju sa percepcijom sebe kao antagonistički nastrojenom osobom. Pored toga, psihopatija se dodatno povezuje i sa neprihvatanjem svojih emocija i problemima u akademskoj sferi, a makijavelizam sa nezadovoljenjem bazičnih potreba. Za sadizam se izdvaja kao karakterističan osećaj nekompetentnosti u akademskoj i intelektualnoj niši.

Reference

- Akram, U., & Stevenson, J. C. (2021). Self-disgust and the dark triad traits: The role of expressive suppression. *Personality and Individual Differences*, 168, 110296. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110296>
- Baran, L., & Jonason, P. K. (2020) Academic dishonesty among university students: The roles of the psychopathy, motivation, and self-efficacy. *PLOS ONE*, 15(8): e0238141. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238141>
- Barbaranelli, C., Farnese, M. L., Tramontano, C., Fida, R., Ghezzi, V., Paciello, M., & Long, P. (2018). Machiavellian Ways to Academic Cheating: A Mediation and Interactional Model. *Frontiers in Psychology*, 9:695. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00695>
- Borráz-León, J. I., & Rantala, M. J. (2021). Does the Dark Triad predict self-perceived attractiveness, mate value, and number of sexual partners both in men and women? *Personality and Individual Differences*, 168, 110341. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110341>
- Bracken, B. A. (1992). *Multidimensional Self Concept Scale*. Austin, TX: Pro-ed.
- Bracken, B. A. (Ed.). (1996). *Handbook of self-concept: Developmental, social, and clinical considerations*. John Wiley & Sons.
- Bracken, B. A. (2009). Positive Self-Concept. In M. J. Furlong, R. Gilman, & E. S. Huebner (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (1st ed., pp. 89–106). New York: Routledge.
- Campbell, W. K., Rudich, E. A., & Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(3), 358–368. <https://doi.org/10.1177/0146167202286007>
- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioural sciences* (3rd ed.). London, UK: Erlbaum.
- Dinić, B. (2019). *Principi psihološkog testiranja*. Novi Sad, RS: Filozofski fakultet. Preuzetosa <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2019/978-86-6065-540-2>.

- Dinić, B. M., Petrović, B., & Jonason, P. K. (2018). Serbian adaptations of the Dark Triad Dirty Dozen (DTDD) and Short Dark Triad (SD3). *Personality and Individual Differences*, 134, 321–328. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.018>
- Dinić, B.M., Wertag, A., Sokolovska, V., & Tomašević, A. (2020a). Centrality and redundancy of the Dark Tetrad traits. *Personality and Individual Differences*, 155. Online first. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109621>
- Dinić, B.M., Sadiković, S., & Wertag, A. (2020b). Factor mixture analysis of the Dark Triad and Dark Tetrad. Could sadism make a difference? *Journal of Individual Differences*. Online First. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000331>
- Dinić, B. M., Bullut Allred, T. Petrović, B., & Wertag, A. (2020c). A test of three sadism measures. Short Sadistic Impulse Scale, Varieties of Sadistic Tendencies, and Assessment of Sadistic Personality. *Journal of Individual Differences*. Online First. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000319>
- Dinić, B.M., Wertag, A., Sokolovska, V., & Tomašević, A. (2021). The good, the bad, and the ugly: Revisiting the Dark Core. *Current Psychology*. Online First. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01829-x>
- Doerfler, S. M., Tajmirriyahi, M., Ickes, W., & Jonason, P. K. (2021). The self-concepts of people with Dark Triad traits tend to be weaker, less clearly defined, and more state-related. *Personality and Individual Differences*, 180, 110977. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110977>
- Durand, G. (2016). A replication of “Using self-esteem to disaggregate psychopathy, narcissism, and aggression (2013)”. *The Quantitative Methods for Psychology*, 12(2), 1–5. <https://doi.org/10.20982/tqmp.12.2.r001>
- Egan, V., Chan, S., & Shorter, G. W. (2014). The Dark Triad, happiness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 67, 17–22. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.004>
- Eisenbarth, H., Godinez, D., du Pont, A., Corley, R. P., Stallings, M. C., & Rhee, S. H. (2019). The influence of stressful life events, psychopathy, and their interaction on internalizing and externalizing psychopathology. *Psychiatry Research*, 272, 438–446. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.12.145>
- Fukushima, O., & Hosoe, T. (2011). Narcissism, variability in self-concept, and well-being. *Journal of Research in Personality*, 45(6), 568–575. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.07.002>
- Garofalo, C., Neuman, C. S., Kosson, D. S., & Velotti, P. (2020). Psychopathy and emotion dysregulation: More than meets the eye. *Psychiatry Research*, 113160. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113160>
- Gebauer, J. E., & Sedikides, C. (2018). Agency and communion in grandiose narcissism. In A. E. Abele & B. Wojciszke (Eds.), *Agency and communion in social psychology* (pp. 90–102). Routledge.
- Góis, A. D., Lima, G. A. S. F. d., & De Luca, M. M. M. (2020). Everyday sadism in the business area. *RAUSP Management Journal*, 55(3), 393–408. <https://doi.org/10.1108/RAUSP-03-2019-0048>
- Hardin, B. S., Smith, C. V., & Jordan, L. N. (2021). Is the COVID-19 pandemic even darker for some? Examining dark personality and affective, cognitive, and beha-

- vioral responses to the COVID-19 pandemic. *Personality and Individual Differences*, 171, 110504. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110504>
- Hassall, J., Boduszek, D., & Dhingra, K. (2015). Psychopathic traits of business and psychology students and their relationship to academic success. *Personality and Individual Differences*, 82, 227–231. <http://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.017>
- Holtzman, N. S., Vazire, S., & Mehl, M. R. (2010). Sounds like a narcissist: Behavioral manifestations of narcissism in everyday life. *Journal of Research in Personality*, 44(4), 478–484. <http://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.06.001>
- Imbesi, L. (1999). The Making of a Narcissist. *Clinical Social Work Journal*, 27, 41–54. <https://doi.org/10.1023/A:1022809314267>
- Jia X, Wang Q and Lin L (2020) The Relationship Between Childhood Neglect and Malevolent Creativity: The Mediating Effect of the Dark Triad Personality. *Frontiers in Psychology*, 11:613695. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.613695>
- Jonason, P. K., Lyons, M., & Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent-child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 67, 30–34. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.10.006>
- Jonason, P. K., & Ferrell, J. D. (2016). Looking under the hood: The psychogenic motivational foundations of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 94, 324–331. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.01.039>
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1), 151–158. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.151>
- Lisá, E., & Valachová, M. (2021). Dispositional mindfulness as a mediator between basic psychological needs and dark triad traits. *Personality and Individual Differences*, 181, 111057. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111057>
- Miller, J. D., Jones, S. E., & Lynam, D. R. (2011). Psychopathic traits from the perspective of self and informant reports: Is there evidence for a lack of insight? *Journal of Abnormal Psychology*, 120(3), 758–764. <https://doi.org/10.1037/a0022477>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017). The Malevolent Side of Human Nature: A Meta-Analysis and Critical Review of the Literature on the Dark Triad (Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183–204. <https://doi.org/10.1177/1745691616666070>
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421–426. <https://doi.org/10.1177/0963721414547737>
- Pincus, A. L., & Roche, M. J. (2011). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *Handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (pp. 31–40). Hoboken NJ: Wiley.
- Plouffe, R. A., Saklofske, D. H., & Smith, M. M. (2017). The Assessment of Sadistic Personality: Preliminary psychometric evidence for a new measure. *Personality and Individual Differences*, 104, 166–171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.07.043>

- Radojević, N. i Dinić, B. (2020). Relacije agensnog i komunalnog narcizma sa samoeфикасношću u različitim životnim domenima. *Primenjena psihologija*, 13(1), 91–117. <https://doi.org/10.19090/pp.2020.1.91-117>
- Tamayo, A., & Raymond, F. (1977). Self-concept of psychopaths. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 97(1), 71–77. <https://doi.org/10.1080/00223980.1977.9915927>
- Visser, B. A., Pozzebon, J. A., Bogaert, A. F., & Ashton, M. C. (2010). Psychopathy, sexual behavior, and esteem: It's different for girls. *Personality and Individual Differences*, 48(7), 833–838. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.02.008>

DATUM PRIJEMA RADA: 29.07.2021.

DATUM PRIHVATANJA RADA: 29.11.2021.

The Dark Tetrad traits and self-concept domains

Sanja Došan

Department of psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Bojana M. Dinić

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

The aim of this research was to examine the relations between the Dark Tetrad traits (narcissism, psychopathy, Machiavellianism, and sadism) and six domains of self-concept (social, competence, affect, academic, family, and physical self-concept). Using a sample comprised of 210 participants (69.5% women), aged between 18 and 78, the Serbian adaptations of the following instruments were applied: the Short Dark Triad (SD3), the Assessment of Sadistic Personality (ASP), and the Multidimensional Self-Concept Scale (MSCS). The results indicate that narcissism was positively related to all domains of self-concept, especially to social and physical self, while psychopathy was negatively related to self-concept domains, especially to social self. Machiavellianism was negatively related to social self-concept and competence, while sadism was negatively related to competence and academic self-concept. Although narcissism is considered as the “brightest” dark trait, results could indicate biased evaluations of the self in narcissism, which is in line with its grandiose and superior self-view.

Key words: the Dark Tetrad, the Dark Triad, self-concept